

Laudator temporis acti

Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére

Szerkesztette

Barna Attila · Bathó Gábor · Deli Gergely
Peres Zsuzsanna · Pókecz Kovács Attila

LUDOVIKA
EGYETEMI KIADÓ

Budapest, 2024

Beke-Martos Judit

Nemzetközi hatások és a magyar jogfejlődés
a 19. században – sajátosságok és kihívások | 87

Béli Gábor

„Gratiam et misericordiam specialem facimus...” –
Zsigmond király kegyelmezési gyakorlata | 97

Wilhelm Brauneder

Vom Landtag zum Parlament als dem
„schönsten Gebäude der Hauptstadt”: Verfassung und Architektur | 107

Czine Ágnes

A személyi szabadsághoz való jog a történeti alkotmány fényében | 119

Cs. Kiss Lajos

A magyar Carl Schmitt-recepció helyzete | 129

Deli Gergely

Megfontolások a *condictio* természetéről | 135

Egedy Gergely

Metternich és az Európai Unió – Vajon érdemes-e felidézni
Metternichet a 21. század első negyedében? | 151

Frey Dóra

Jogfosztás és közigazgatás – A közigazgatási szervezetrendszer
átalakítása a magyarországi németek kitelepítése kapcsán | 159

Fülöp Mihály

„Az orosz medve nem jött be” – Sztálin és a finn fegyverszünet | 169

Gazdag Ferenc

A hármas prioritás relevanciája három évtized után | 181

Gombos Katalin

A szerződési jog közjogi vonatkozásai – Az elmélet és a gyakorlat
találkozása a támogatási szerződés példáján keresztül | 189

Gosztonyi Gergely

Néhány gondolat az ENSZ globális digitális megállapodás kezdeményezéséről | 197

Halász Iván

A szlovák jogi infrastruktúra kialakítására irányuló
törekvések a hosszú 19. században | 205

Gosztonyi Gergely

Néhány gondolat az ENSZ globális digitális megállapodás kezdeményezéséről

Bevezetés

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) bátor kezdeményezést indított útjára egy olyan korszakban, amelyet a digitális technológiák befolyása jellemez. Az ENSZ főtitkára 2021 szeptemberében közzétett egy jelentést,¹ amelyben egy globális digitális megállapodásra (GDM vagy kezdeményezés) tett javaslatot. Erről az új kezdeményezésről a 2024 szeptemberében megrendezendő „A jövő csúcstalálkozója”² nevet viselő összejövetelen lehetne megállapodni, ahol minden érdekelt fél – kormányok, az ENSZ, a magánszektor a technológiai mamutokkal, a civil társadalom, a tudományos élet és a felhasználók képviselői – részt venne. A GDM várhatóan javítja a nemzetközi digitális együttműködést, és „közös elveket vázol fel a mindenki számára nyitott, szabad és biztonságos digitális jövő érdekében”.³ A GDM olyan kérdések szabályozásának tervezete lehet, mint a digitális összekapcsolhatóság, az internet széttagozottsága, az adatkezelés, a magánélet védelme és az online emberi jogok, így magában hordozva annak lehetőségét, hogy átformálja az internetet, ahogyan most ismerjük. A kezdeményezés célja, hogy a digitális technológiák erejét a fenntartható fejlődés szolgálatába állítsa, miközben mérsékelje a kapcsolódó kockázatokat.

A globális digitális megállapodás nulladik tervezetének nevezett dokumentumot⁴ 2024. április 1-jén tették közzé, amelyben megtalálható, hogy „a digitális technológiák drámaian átalakítják világunkat. Hatalmas potenciális előnyöket kínálnak az emberek, a társadalmak

¹ United Nations Secretary-General 2021.

² Lásd: www.un.org/en/summit-of-the-future.

³ Lásd: www.un.org/techenvoy/sites/www.un.org.techenvoy/files/Global-Digital-Compact_backg-round-note.pdf.

⁴ Lásd: www.un.org/techenvoy/sites/www.un.org.techenvoy/files/Global_Digital_Compact_Zero_Draft.pdf.

és bolygónk jóléte és fejlődése szempontjából.” Az ENSZ tagállamai várhatóan 2024. június végéig befejezik a GDM végleges tervezetéről szóló tárgyalásokat, és ha 2024 szeptemberében jóváhagyják, a GDM lesz az első nemzetközi dokumentum a digitális technológiák szabályozásának közös megközelítéséről.

A jogtörténet a médiaszabályozás kapcsán sosem volt könnyen vizsgálható terület, amióta a technológia lehetővé teszi, hogy a nemzetállami határok és a leginkább nemzeti jogalkotások egyre kevésbé legyenek képesek olyan szabályokat hozni, amelyek nem csupán a saját felhasználóikat érintenék. Ahogy Koltay András fogalmazott: „A médiajog művelői a pillanat mesterei, a jogtudomány Kőműves Kelemenjei: mire doktori disszertációjukat, legújabb monográfiájukat, tankönyveik átdolgozását befejezik, vagy a szemeszter elején kiadják a fél éves óravázlatot, az azokban leírtak egy része már jogtörténeté nemesedett.”⁵ Az internetszabályozás kapcsán triplán ez a helyzet: a világ három nagy szabályozási iránya máshonnan közelíti meg mind a véleménynyilvánítás szabadságát, mind az erre épülő szabályozási kérdéseket. Az Amerikai Egyesült Államok szabályozása az Első Alkotmánykiegészítés talaján állva hozzájárult a nagy amerikai technológiai vállalatok világméretű terjeszkedéséhez és piaci dominanciájához;⁶ a szabadságjogokba és a média demokratikus működésébe vetett hitre épülő európai uniós próbálkozások az irányelvektől jutottak el a rendeletekig;⁷ míg az ázsiai jellegű szabályozás az állam mindenhatóságába és az online szuverenitásba vetett hitet próbálta szabályozássá konvertálni a múltban.⁸

Mindezen eltérő irányok alapján a kezdeményezés célja, hogy katalizálja a párbeszédet és az együttműködést a digitális forradalom kezelése érdekében. Alapvetően olyan közös normák, szabványok és elvek létrehozására törekedne, amelyek biztosítják az alapvető jogokat, előmozdítják az innovációt és elősegítik a digitális integrációt. A globális digitális megállapodás jobb megértéséhez érdemes áttekinteni hét legfontosabb pozitívumát és negatívumát.

A globális digitális megállapodás pozitívumai

(1) *Fokozott globális együttműködés.* A GDM talán legkiemelkedőbb előnye abban rejlik, hogy nagyobb együttműködést és szinergiát eredményezhet a nemzetek és az érdekelt felek között. Megkönnyíti az ötletek, a legjobb gyakorlatok és az erőforrások cseréjét azáltal, hogy platformot biztosít a párbeszédhez és az együttműködéshez, és ezáltal elősegíti a közös

⁵ KOLTAY 2019.

⁶ BRADFORD 2023.

⁷ PÜNKÖSTY 2022: 176–192.

⁸ GOSZTONYI 2022a.

digitális kihívásokra adott kollektív válaszokat. Az együttműködési jelleg fokozza a digitális kormányzásra irányuló erőfeszítések legitimitását és hatékonyságát világszerte, a „platform-szabályozási háromszöget”⁹ szorgalmazva.

(2) *A digitális kormányzás holisztikus megközelítése.* A digitális kormányzásra irányuló törekvéseket korábban jellemző széttöredezett megközelítésekkel szemben a GDM holisztikus szemléletet alkalmaz, amely elismeri a digitális ökoszisztéma különböző dimenziói közötti kölcsönhatásokat. Azáltal, hogy a kezdeményezés integrált módon foglalkozik az olyan kérdésekkel, mint az adatvédelem, a kiberbiztonság, a digitális jogok és a technológiához való hozzáférés, szilárdabb és fenntarthatóbb megoldásokat támogat.

(3) *A digitális integráció előmozdítása.* A kezdeményezés egyik sarokköve a digitális integráció előmozdítása iránti elkötelezettség, különösen a marginalizált és alulreprezentált közösségekben. A GDM a technológiához való méltányos hozzáférés, a digitális írástudás programjainak és a megfizethető csatlakozási lehetőségeknek az előmozdításával igyekszik küzdeni a digitális szakadék ellen, valamint az egyének és közösségek szerepének erősítésével. Ahogy Benedicta Ehimuan és társai fogalmaztak: „A digitális befogadás nem csupán a technológiához való hozzáférésről szól; az egyének és közösségek képessé tételéről, hogy boldogulni tudjanak az egyre inkább digitális társadalomban”.¹⁰

(4) *Megerősített kiberbiztonság.* A kezdeményezés stratégiai keretet biztosít a kollektív fellépéshez a kritikus digitális infrastruktúrák védelmére, és ezáltal a globális biztonság és stabilitás megerősítésére. Az információmegosztás, a kapacitásépítés és a közös kezdeményezések előmozdításával a GDM erősíti a kollektív védelmet.¹¹

(5) *Az innováció és a gazdasági növekedés előmozdítása.* A kezdeményezés másik meggyőző szempontja az innováció katalizálásának és a gazdasági növekedés ösztönzésének lehetősége. A digitális vállalkozói és innovációs környezet előmozdításával a GDM új munkahelyeket teremthet – különösen az olyan ágazatokban, mint a TMT, az e-kereskedelem és a digitális szolgáltatások.

(6) *Az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés megkönnyítése.* A GDM megkönnyítheti az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, különösen

⁹ GORWA 2019.

¹⁰ EHIMUAN 2024: 490.

¹¹ United Nations 2023.

a távoli és alulellátott területeken. A digitális technológiák lehetővé teszik az online oktatást és a távegészségügyi megoldásokat, lebontva a földrajzi korlátokat, ezzel pedig bővítve a minőségi tanulási és egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést.¹²

(7) *A fenntartható fejlődés és az éghajlatváltozás elleni fellépés támogatása.* A digitális technológiák támogathatják a fenntartható fejlődést¹³ és az éghajlatvédelmi fellépést azáltal, hogy hatékonyabb erőforrás-gazdálkodást tesznek lehetővé, figyelemmel kísérik a környezeti mutatókat, és megkönnyítik a globális kihívásokkal kapcsolatos együttműködést. Az intelligens energiahálózatoktól a precíziós mezőgazdaságig a digitális innovációk megoldásokat kínálhatnak a sürgető környezeti problémák kezelésére.

A globális digitális megállapodás negatívumai

(1) *A végrehajtás kihívásai.* A GDM sikeres végrehajtása a dicséretes célkitűzések ellenére jelentős kihívásokkal járhat. Az érdekelt felek – eltérő háttérű és motivációjú – érdekeinek, prioritásainak és napirendjeinek összehangolása ügyes diplomáciát és intézményi mechanizmusokat igényel. Ezenfelül az eltérő joghatósági szabályozási környezetek közötti egyeztetések összetettsége is komoly akadályokat gördíthet a zökkenőmentes végrehajtás elé. A bürokratikus tehetetlenség, az egymásnak ellentmondó szándékok és az erőforrás-korlátok kockázata tovább bonyolítja a végrehajtási folyamatot, ami alááshatja a digitális kormányzási kezdeményezések hatékonyságát és fenntarthatóságát.

(2) *A széttöredezés veszélye.* Egy olyan globális ökoszisztémában, amelyet eltérő szabályozási keretek és politikai paradigmák jellemeznek,¹⁴ érezhető a veszélye annak, hogy a kezdeményezés a konvergencia előmozdítása helyett akaratlanul is fokozza a széttagoltságot, és akár az internetszabályozás teljes széttöredezettségéhez, a Splinternethez¹⁵ is elvezethet. Az ellentétes érdekek összeegyeztetésére és az eltérő szabványok harmonizálására szolgáló szilárd mechanizmusok nélkül fennáll a veszélye annak, hogy a GDM egy olyan balkanizált digitális tájat¹⁶ hoz létre, amelyet szabályozási önkényesség és joghatósági viszálykodás jellemez. A túl merev szabályozási keretek ráadásul akadályozhatják az új technológiákhoz és a változó digitális kihívásokhoz való alkalmazkodáshoz szükséges

¹² MENYHÁRD 2023.

¹³ KRAJČO–HABÁNIK–GRENČÍKOVÁ 2019.

¹⁴ CELESTE 2023.

¹⁵ European Parliamentary Research Service 2022.

¹⁶ SINHA 2020.

rugalmasságot is. Az olyan szabályozási beavatkozások, amelyek a rövid távú stabilitást helyezik előtérbe a hosszú távú innovációval szemben, akaratlanul is akadályozhatják a születőben lévő technológiák és vállalkozások fejlődését, elfojtva ezzel a kreativitást és gátolva a gazdasági növekedést.

(3) *A hatalmi egyensúlytalanság lehetősége.* A GDM a befogadásra való törekvése ellenére akaratlanul is fenntarthatja a hatalmi egyenlőtlenségeket a digitális ökoszisztémán belül. Mint sok nemzetközi kezdeményezés esetében, itt is fennáll a veszélye annak, hogy a nagyobb befolyással rendelkező szereplők, például a domináns technológiai vállalatok vagy a gazdagabb országok aránytalanul nagy befolyást gyakorolhatnak a döntéshozatali folyamatokra, háttérbe szorítva a kisebb szereplők akaratát és hangját. Ez az egyensúlyhiány alááshatja a kezdeményezés legitimitását és hatékonyságát, és olyan eredményekhez vezethet, amelyek a hatalmasok érdekeit helyezik előtérbe a szélesebb globális közösség igényeivel szemben.

(4) *Adatvédelmi aggályok és az adatok kiaknázása.* A mindenre kiterjedő megfigyelés és az adatok folyamatos felhasználásának korában¹⁷ a magánélettel és az adatvédelemmel kapcsolatos aggályok egyre nagyobb jelentőséget kapnak. A kezdeményezésnek a digitális technológiák fejlesztésére helyezett hangsúlyát az egyének magánélethez fűződő jogainak védelmét szolgáló szilárd biztosítékokkal kell egyensúlyba hozni. A jogtörténetből jól látható azonban, hogy ezt az egyensúlyt nehéz elérni – különösen az adatelemzés és a mesterséges intelligencia folyamatos változásai miatt.¹⁸

(5) *Digitális jogok és szólásszabadság.* Bár a GDM megerősíti a digitális jogok fontosságát, továbbra is kérdéses, hogy mennyire hatékonyan biztosítja a véleménynyilvánítás szabadságát és az online véleménykülönbségeket. A világ számos részén a kormányok egyre gyakrabban folyamodnak cenzúrához és felügyelethez,¹⁹ hogy elnyomják az ellenvéleményt és ellenőrizzék az online információáramlást.

(6) *Környezeti fenntarthatóság és digitális lábnyom.* Egy másik égető probléma az egyre inkább digitalizált világunk környezeti hatása. Miközben a digitális technológiák hatékonyság- és termelékenységnövekedést ígérnek, jelentős karbonlábnyomot is okoznak, hiszen

¹⁷ KELEMEN 2022: 7.

¹⁸ DOMOKOS 2022.

¹⁹ GOSZTONYI 2022b.

az energiaigényes adatközpontoktól kezdve az elektronikus hulladékig a digitális technológiák elterjedése hozzájárul a környezeti állapot romlásához és az éghajlatváltozáshoz.

(7) *Digitális dezinformáció és manipuláció.* A digitális dezinformáció és manipuláció elleni küzdelem az információtúterheltség és a közösségi média által vezérelt narratívák korábbi kritikus kihívássá vált.²⁰ Az álhírek, a félretájékoztatás és az online manipulációs kampányok terjedése veszélyezteti a demokratikus kormányzást, a normális közbeszédet és a társadalmi kohéziót.²¹ Miközben a GDM elismeri a digitális és médiaműveltség előmozdításának fontosságát, erőteljesebb intézkedésekre lenne szükség a dezinformáció terjedése elleni küzdelemhez²² és az online információs ökoszisztémák integritásának biztosításához.

Konklúzió

A lehetőségek és a buktatók alapján fontos figyelembe venni a globális digitális tájat alakító árnyalt dinamikát. Bár a GDM ígéretesnek tűnik az együttműködés és a koherencia előmozdítása szempontjából, az eltérő érdekek, a hatalmi dinamika és a folyamatos, ugrásszerű technológiai fejlődés által jellemzett összetett terepen kellene az ENSZ-nek irányt mutatnia.

A kezdeményezés egyik kritikus kihívása az innováció és a szabályozás közötti feszültség összeegyeztetése. Az innováció támogatása és a kockázatok mérséklése közötti egyensúly megteremtése a szabályozási keretek, az ipari szabványok és a társadalmi értékek kényes összjátékát igényli.²³ Ha nem sikerül hatékonyan megteremteni ezt az egyensúlyt, az elfogja fojtani az innovációt, gátolni fogja a gazdasági versenyképességet, és a jelenleginél is jobban alá fogja ásni a közvélemény digitális technológiákba vetett bizalmát.

A kezdeményezésnek meg kell küzdenie még a digitális fenyegetések és sebezhetőségek változó természetével is. A digitális ökoszisztéma nemzetközi jellege felerősíti a kibert fenyegetések hatását, amelyek az adatvédelmi incidensektől és a zsarolóvírus-támadásoktól kezdve az új online bűncselekményeken²⁴ át a dezinformációs kampányokig és a digitális kémkedésig terjednek. A globális digitális megállapodásnak foglalkoznia kell a különböző régiók és ágazatok kiberbiztonsági képességei és kapacitásai közötti aszimmetriákkal, biztosítva, hogy senki ne maradjon az út szélén a digitális védelmi erőfeszítések megvalósítása során.

²⁰ MEZEI – SZENTGÁLI TÓTH 2022.

²¹ PAPP 2022.

²² LENDVAI 2023.

²³ SyndiGate Media Inc. 2023.

²⁴ AMBRUS 2021.

A kezdeményezés előtt álló másik sürgető kihívás a digitális jogok és szabadságok védelmének szükségessége az egyre inkább megfigyelt és ellenőrzött digitális környezetben. Mivel a kormányok és a technológiai óriások példátlan hatalommal rendelkeznek a felhasználói adatok és a digitális infrastruktúra felett, egyre nagyobb a veszélye a magánélet, a véleménynyilvánítás szabadsága és más alapvető jogok megsértésének.²⁵ A GDM-nek az átláthatóság, az elszámoltathatóság és a felhasználók felhatalmazásának elveit kell képviselnie a digitális jogok védelme és a kibertér feletti tekintélyelvű ellenőrzés megszilárdulásának megakadályozása érdekében.²⁶ Emellett szembe kell szállnia a digitális szakadékkal, biztosítva, hogy a hátrányos helyzetű közösségek is egyenlő mértékben hozzáférjenek a digitális erőforrásokhoz és lehetőségekhez.

Összefoglalva, a globális digitális megállapodás kezdeményezés fontos mérföldkövet jelenthet a digitális kormányzás egységes nemzetközi keretének kialakításához vezető úton egy egyre inkább összekapcsolt világban. Miközben a globális együttműködés fokozását, a digitális befogadás elősegítését és a kiberbiztonság megerősítését ígéri, olyan hatalmas kihívásokkal is szembesül, mint a végrehajtás bonyolultsága és a széttagoltság veszélye. Mindazonáltal – ha a résztvevők komolyan gondolják a benne foglaltakat – magában rejtheti annak lehetőségét, hogy egy mindenki számára méltányos, biztonságos és virágzó digitális jövőt alakítson ki. Hogy így lesz-e, annak eldöntését a 100 évvel később élő jogtörténészekre érdemes bízni.

Irodalom- és forrásjegyzék

- AMBRUS István (2021): *Digitalizáció és büntetőjog*. Budapest: Wolters Kluwer.
- BÁLINT János (2024): Uniós platformszabályozás az online szólásszabadság védelmében. In TAMÁS Csaba Gergely (szerk.): *Magyarország és a közép-európai térség az Európai Unióban: Díjnyertes Pályázatok 2022*. Budapest: Országgyűlés Hivatala, 7–39.
- BIETTI, Elettra (2023): A Genealogy of Digital Platform Regulation. *Georgetown Law Technology Review*, 7(1), 1–68. Online: <https://georgetownlawtechreview.org/wp-content/uploads/2023/01/Bietti-Platform-Genealogy.pdf>
- BRADFORD, Anu (2023): *Digital Empires. The Global Battle to Regulate Technology*. Oxford: Oxford University Press. Online: <https://doi.org/10.1093/oso/9780197649268.001.0001>
- CELESTE, Edoardo et al. (2023): *The Content Governance Dilemma. Digital Constitutionalism, Social Media and the Search for a Global Standard*. London: Palgrave Macmillan. Online: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-32924-1>
- DOMOKOS Márton (2022): A mesterséges intelligencia szerepe az internetes platformokon – Szabályozási kihívások. In TÖRÖK Bernát – ZÓDI Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest: Ludovika, 403–423.

²⁵ BÁLINT 2024.

²⁶ BIETTI 2023: 66–67.

- EHIMUAN, Benedicta et al. (2024): Digital Inclusion Initiatives: Bridging the Connectivity Gap in Africa and the USA – A Review. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(01), 488–501. Online: <https://doi.org/10.30574/ijrsra.2024.11.1.0061>
- European Parliamentary Research Service (2022): *Splinternets: Addressing the Renewed Debate on Internet Fragmentation*. Strasbourg: European Parliament.
- GORWA, Robert (2019): The Platform Governance Triangle: Conceptualising the Informal Regulation of Online Content. *Internet Policy Review*, 8(2). Online: <https://doi.org/10.14763/2019.2.1407>
- GOSZTONYI Gergely (2022a): A kínai internetcenzúra modellje. *Pro Futuro*, 12(1), 27–36. Online: <https://doi.org/10.26521/profuturo/2022/1/11118>
- GOSZTONYI Gergely (2022b): *Cenzúra Arisztotelészről a Facebookig. A közösségi média tartalomszabályozási gyakorlatának komplexitása*. Budapest: Gondolat. Online: <https://doi.org/10.24362/cenzura.gosztonyi.2022>
- KELEMEN Roland (2022): Cyberfare State – Egy hibrid állammodell 21. századi születése. *Military and Intelligence Cybersecurity Research Paper*, 2(1), 1–32. Online: <https://bit.ly/4dewmjV>
- KOLTAY András szerk. (2019): *Magyar és európai médiajog*. Budapest: Wolters Kluwer.
- KRAJČO, Karol – HABÁNIK, Jozef – GREŇČIKOVÁ, Adriana (2019): The Impact of New Technology on Sustainable Development. *Engineering Economics*, 30(1), 41–49. Online: <https://doi.org/10.5755/joi.ee.30.1.20776>
- LENDVAI, Gergely Ferenc (2023): Media in War: An Overview of the European Restrictions on Russian Media. *European Papers*, 8(3), 1235–1245. Online: <https://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/media-in-war-overview-of-european-restrictions-on-russian-media>
- MENYHÁRD Attila (2023): Az egészségügyi adatok jogi természete. In TÖRÖK Bernát – ZÖDI Zsolt (szerk.): *Digitalizálódó társadalom. Tanulmányok az új technológiák társadalmi-jogi hatásairól*. Budapest: Ludovika, 199–214. Online: <https://doi.org/10.22503/infars.XXII.2022.3.2>
- MEZEI Kitti – SZENTGÁLI TÓTH Boldizsár (2022): Az online platformok használatában rejlő veszélyek: a dezinformáció és a kibertámadások jogi kockázatai. In TÖRÖK Bernát – ZÖDI Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest: Ludovika, 319–340.
- PAPP János Tamás (2022): *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Budapest: Wolters Kluwer. Online: <https://doi.org/10.15774/PPKE.JAK.2022.006>
- PÜNKÖSTY András (2022): Merre tart az európai szintű platformszabályozás? – Áttekintés a platformok szabályozásának versenyjogi ösztönzőiről, valamint a fúziókontroll lehetséges fejlesztéséről. In TÖRÖK Bernát – ZÖDI Zsolt (szerk.): *Az internetes platformok kora*. Budapest: Ludovika, 176–192.
- SINHA, Utkarsh (2020): The Balkanisation of the Internet. *Forbes India*, 2020. október 14. Online: <https://www.forbesindia.com/blog/digital-navigator/the-balkanisation-of-the-internet/>
- SyndiGate Media Inc. (2023): The Global Digital Compact: A Bold Step Towards Digital Transformation. *Mena Report*, 2023. március 24. Online: <https://go.gale.com/ps/i.do?p=EAIM&u=anon~9c2cb63f&id=GALE%7CA742974106&v=2.1&it=r&sid=sitemap&asid=cbco5ee1>
- United Nations (2023): *Our Common Agenda Policy Brief 5. A Global Digital Compact – an Open, Free and Secure Digital Future for All*. 2023. május. Online: https://digitallibrary.un.org/record/4011891/files/%5EEOS-G_2023_5%5E--EOSG_2023_5-EN.pdf?version=1
- United Nations Secretary-General (2021): *Our Common Agenda. Report*. New York: United Nations. Online: https://www.un.org/en/content/common-agenda-report/assets/pdf/Common_Agenda_Report_English.pdf